

פוסט 7: שיטות להערכה חלופית (לסקרי ההוראה) של ההוראה האקדמית

חלק א: הכירו את מכלול השיטות

מימיהם הראשונים, עוררו סקרי ההוראה ביקורת והתנגדות רבה של אנשי סגל אקדמי ובעקבות זאת נעשו ניסיונות רבים להחליף שיטות אחרות של הערכת ההוראה באקדמיה. בעלי עניין אחרים בהערכת ההוראה האקדמית – חוקרים, ממונים/ראשי יחידות אקדמיות ומומחים – אף הם ראו חשיבות רבה בשימוש בשיטות הערכת הוראה נוספות לסקרי הוראה, אבל לא בכדי להחליף את הסקרים אלא לשם טריאנגולציה - תמיכה בתוצאות הסקרים מנקודות מבט וכיוונים שונים, במיוחד ובעיקר במקרים של שימוש בהערכה לשם עשיית החלטות 'גורליות' לגבי אנשי הסגל כמו קידום, קביעות ושכר.

Cashin, 1988; Hobson & Talbot, 2001

ו. רשימת השיטות להערכת ההוראה החלופיות לסקרי ההוראה

השיטה המתבקשת ביותר להערכת ההוראה היא הערכה/מדידה של תוצאות/תוצרי ההוראה – של מה למדו הסטודנטים כתוצאה מההוראה ועד כמה הם הפנימו את הלמידה ומצליחים ליישם אותה. ואולם, מסיבות רבות ושונות שלא תפורטנה כאן, מדידה שכזו לגבי כל הקורסים בכל המוסדות האקדמיים בכל סמסטר (ואפילו של קבוצה חלקית מייצגת של קורסים) הינה בלתי אפשרית מבחינה מעשית. אי לכך, אנשי מקצוע וחוקרים הציגו שיטות אחרות להערכת ההוראה האקדמית. הרשימה המקיפה ביותר שנערכה על בסיס סקירת הספרות הרלוונטית אורגנה על ידי ברק (2014, p. 87) Berk וכוללת 15 שיטות:

(1) student ratings (2) peer observations (3) peer review of course materials (4) external expert ratings (5) self-ratings (6) videos (7) student interviews (8) expert and alumni ratings (9) employer ratings (10) mentor's advice (11) administrator ratings (12) teaching scholarship (13) teaching awards (14) learning outcome measures, and (15) teaching (course) portfolio

שיטות נוספות שהוצעו היו: ראיונות עם סטודנטים ומרצים, סקרים למרצים, שאלות פתוחות בסקרי ההוראה, ועוד.

Benton & Cashin, 2014; Brinko, 2012; Gravestock & Gregor-Greenleaf, 2008.

להלן אציג בקצרה חלק מהשיטות הללו, בכדי להסביר מה הן מייצגות. לגבי כל אחת מהן יש בדרך כלל ספרות נרחבת אבל אביא כאן רק מקור אחד או שניים.

ו. הצגת אחדות מבין השיטות החלופיות

הערכה עצמית:

המרצה ממלא שאלון לגבי ביצועי ההוראה שלו. לעיתים קרובות זהו אותו שאלון שממלאים הסטודנטים ואז ניתן להשוות את ממוצע דירוג הסטודנטים עם הדירוג העצמי של המרצה. Centra, 1993.

תצפיות בכיתה: על ידי עמיתים, ממונים/אדמיניסטרטורים, מומחים חיצוניים להוראה אקדמית, או תצפיתנים שעברו הכשרה

הללו מבקרים בשיעור אחד או יותר, בקורס אחד או יותר של אותו מרצה, בתיאום מראש של הביקור עם המרצה.

- הממונים/אדמיניסטרטורים עשויים להיות ראשי היחידה האקדמית (המחלקה, בית הספר, הפקולטה וכדומה)

- המומחים החיצוניים עשויים להיות חברי הסגל של המרכז להוראה באותו מוסד, או אנשי סגל מפקולטות אחרות, או ממחלקות אחרות באותה פקולטה.
- התצפיתנים הם בדרך כלל סטודנטים שאינם לומדים באותו קורס.

רצוי מאוד שכל עורכי התצפיות יקבלו לפני כן הכשרה קצרה (על ידי סגל המרכז להוראה) לגבי - למה לשים לב ובמה להתמקד בתצפיות. בדרך כלל המרכז להוראה מכין למטרה זו גיליון תצפית ובו רשימת נקודות להתמקדות. לגבי תצפיתנים-סטודנטים, אפשר להטיל עליהם לסמן בגיליון התצפית כל פעם שהמרצה עושה פעילות מסוימת, ואפילו לדרג אותה גבוה או נמוך.

העמיתים/ממונים/מומחים חיצוניים עשויים גם, בנוסף לצפייה בשיעור, לקבל מהמרצה לשם הערכה מוצגים המדגימים היבטים שונים של ההוראה בקורס כמו הסילבוס, מדגם של מבחנים שניתנו עם תשובות של סטודנטים אחדים ועם הערות המורה על המבחנים והציונים שקיבלו, או מדגם של שיעורי הבית ועבודות אחרות כפי שהוגשו על ידי כמה מבין הסטודנטים עם הציונים שקיבלו.

Feldman, 1989; Murray, 2007.

פורטפוליו:

פורטפוליו/תיק של הוראה דומה במהותו לפורטפוליו של מחקר שכל איש סגל אקדמי מגיש כחלק מהליך של קידום. הפורטפוליו צריך לכלול אוסף של מידע תיאורי והערכתי על ההוראה של איש הסגל שמתאימים ביותר לדיסציפלינה ולמחלקה שאליה הוא שייך. הוא יכול לכלול את המוצגים הרשומים בסעיף הקודם של התצפיתנים (סילבוס, מדגמי מבחנים ושיעורי בית), ממוצעי דירוגים שלו בסקרי הוראה בקורסים אחדים עם מדגם של הערות פתוחות על ידי הסטודנטים, הערכות חלופיות כמו הערכה עצמית, או הערכה של עמיתים, בוגרים או ממונים, השתתפות בפעילויות (סדנאות כנסים) למטרת קידום ההוראה, צילום של שיעורים, ועדויות למאמצים לשיפור ההוראה לאור משובים קודמים שקיבל. הפורטפוליו נשפט ומוערך על ידי ממונים או עמיתים מאותה מחלקה.

Seldin, 1997; Seldin, Miller, & Seldin, 2010.

הערכה רטרוספקטיבית/על ידי בוגרים:

המעריכים הם 'בוגרים' - סטודנטים שלמדו בקורס של המרצה בעבר - והם מתבקשים לדרג אותו בשאלון הדומה לזה שהם קיבלו בזמנו, כשלמדו אצלו בקורס (אין הכרח להשתמש באופן מלא באותו שאלון, אבל הכרחי שיכיל אותו פריט 'גלובלי' של 'הערכה כוללת של ההוראה' כדי שניתן יהיה להשוות את שני הדירוגים). הדירוג יכול להיעשות אפילו רק סמסטר אחד אחורה, או לאחר כמה שנים כשהסטודנטים עדיין לומדים לאותו תואר, או אפילו כמה שנים לאחר שקיבלו את התואר ויצאו לשוק העבודה.

Feldman, 1989

Scholarship of teaching

'מלומדות בהוראה': הגישה/שיטה פותחה בתחילת שנות ה-90 של המאה ה-20 ואחד ממוביליה הבולטים הוא פרופ' אמריטוס לי שולמן מבית הספר לחינוך של אוניב' סטנפורד, שהיה במשך 10 שנים נשיא קרן קרנגי:

[Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching](http://www.carnegie.org)

לי הוא אחד מהמומחים החשובים בעולם בנושאי קידום ההוראה בבתי ספר בכל הרמות, ובמיוחד ההוראה האקדמית, וגם תרם רבות בנושאים אלו במסגרת תכניות, פרויקטים וועדות שונות בביקוריו הרבים בארץ. סיכום ממצה של שיטה זו מוצג במאמר: בס, ר., 2005.

שאלות פתוחות בסקרי ההוראה:

כל השאלונים של סקרי הוראה מכילים בנוסף לשאלות ה"סגורות" שמשיבים עליהן באופן מספרי, גם 2-3 שאלות "פתוחות" שבמסגרתן הסטודנטים כותבים את דעתם לגבי מה היה טוב בקורס/בשיעורים, מה לא היה טוב ודורש תיקון/שיפור, וגם הערות והצעות בנושאים אחרים (גדרון, סלע וחטיבה, 2006). התשובות לשאלות הפתוחות נותנות למרצים הצעות מועילות לקידום הוראתם ולכן הן שימושיות במיוחד להערכה 'מעצבת' הנעשית במהלך הסמסטר, כשהמרצים יכולים להשתמש בהצעות שקיבלו עדיין בהמשך אותו הקורס. השימוש בהן להערכה 'מסכמת' הנעשית בסוף הסמסטר הוא הרבה פחות מועיל שכן המרצים כבר לא יכולים ליישם את ההצעות שקיבלו להוראתם באותו הקורס, ומרביתן לא רלוונטיות לקורסים הבאים. ואכן, יש הסכמה גבוהה בין המומחים ששאלות פתוחות כשיטה להערכת ההוראה מתאימות להערכה מעצבת ולא למסכמת, משום שתרומתן למרצים בהערכה מסכמת היא נמוכה.

Abrami, 2001; Marsh & Dunkin, 1997.

בפוסט הבא (מס 8) אציג את היתרונות והחסרונות של אחדות מהשיטות החלופיות הללו והכי חשוב, אראה שלא הוכחו באופן כללי תקפות או מהימנות של אף אחת מהן. היות וכך וגם מסיבות אחרות, יש בעייתיות רבה בשימוש בשיטה חלופית יחידה להערכת ההוראה האקדמית שתחליף בכך את סקרי ההוראה. ואולם השימוש בשיטה חלופית בנוסף לסקרי ההוראה לשם טריאנגולציה הוא מאוד מומלץ, במיוחד במקרים של עשיית החלטות לגבי אנשי סגל.

רשימת קריאה

בס ר. (2005). מלומדות בהוראה ולמידה ושיפור איכות החינוך הגבוה במאה העשרים ואחת. על הגובה, 4, 5.

http://alhagova.colman.ac.il/files/07_2011/P-5-9.pdf

גדרון ה., סלע ש., וחטיבה נ. (2006). ההערות הפתוחות בסקרי ההוראה – כלי למתן משוב או כלי לניגוח? על הגובה, 5, 25-26.

<http://alhagova.colman.ac.il/heb/Issues/Edition5/article.896>

Abrami, P. C. (2001). Improving judgments about teaching effectiveness using teacher rating forms. In M. Theall, P. C. Abrami, & L. A. Mets (Eds.), *The student ratings debate: Are they valid? How can we best use them? New directions for institutional research* (Vol. 109, pp. 59-87). San Francisco: Jossey-Bass.

Benton, S. L., & Cashin, W. E. (2014). Student ratings of instruction in college and university courses. In M. B. Paulsen (Ed.), *Higher education: Handbook of theory & research* (Vol. 29, pp. 279-326). Dordrecht, The Netherlands: Springer.

Berk, R. A. (2014). Should student outcomes be used to evaluate teaching? *Journal of Faculty Development*, 28(2), 87-96.

Brinko, K. T., & Menges, R. J. (Eds.). (2012). *Practically speaking: A sourcebook for instructional consultants in higher education* (2nd ed.). Stillwater, OK: New Forums Press.

Cashin, W. E. (1988). *Student ratings of teaching: A summary of the research*. Manhattan, KS: Kansas State University Center for Faculty Evaluation & Development.

Centra, J. A. (1993). *Reflective faculty evaluation: Enhancing teaching and determining faculty effectiveness*. San Francisco: Jossey-Bass.

Feldman, K. A. (1989). Instructional effectiveness of college teachers as judged by teachers themselves, current and former students, colleagues, administrators, and external (neutral) observers. *Research in Higher Education*, 30(2), 137-194.

- Gravestock, P., & Gregor-Greenleaf, E. (2008). Student course evaluations: Research, models and trends. Toronto: Higher Education Quality Council of Ontario. Retrieved from <http://www.heqco.ca/SiteCollectionDocuments/Student%20Course%20Evaluations.pdf>
- Hobson, S. M., & Talbot, D. M. (2001). Understanding student evaluations: What all faculty should know. *College Teaching*, 49(1), 26-31.
- Marsh, H. W., & Dunkin, M. J. (1997). Students' evaluations of university teaching: A multidimensional perspective. In R. P. Perry & J. C. Smart (Eds.), *Effective teaching in higher education: Research and practice* (pp. 241-313). New York: Agathon Press.
- Murray, H. G. (2007). Low-inference teaching behaviors and college teaching effectiveness: Recent developments and controversies. In R. P. Perry & J. C. Smart (Eds.), *The scholarship of teaching and learning in higher education: An evidence-based perspective* (pp. 145-200). Dordrecht, The Netherlands: Springer.
- Seldin, P. (1997). *The teaching portfolio*. Bolton: MA: Anker Publishing Company.
- Seldin, P., Miller, E. J., & Seldin, C. A. (2010). *The teaching portfolio: A practical guide to improved performance and promotion/tenure decisions* (Fourth ed.).